

Analisis Kebolehgunaan Model K.H.A.I.R Berasaskan Amalan Terbaik Guru Ugama di Negara Brunei Darussalam

Kharhan Jait¹, Gamal Nasir Zakaria², Salimah Salleh³

¹ Kolej Universiti Perguruan Ugama Seri Begawan, Brunei Darussalam
kharhan.jait@kampus.edu.bn

² Universiti Brunei Darussalam, Brunei Darussalam
gamal.zakaria@ubd.edu.bn

³ Universiti Brunei Darussalam, Brunei Darussalam
sallimah.salleh@ubd.edu.bn

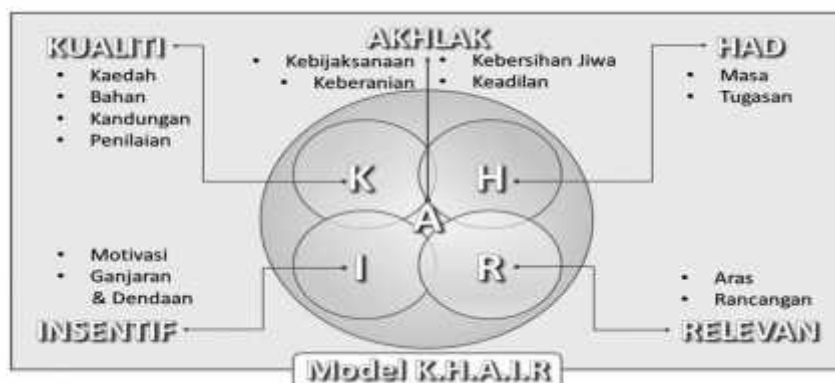
Abstrak

Amalan terbaik pengajaran guru merupakan aset terpenting dalam mewujudkan model pengajaran berkesan di institusi pendidikan. Model K.H.A.I.R adalah akronim dari Kualiti Pengajaran, Had Masa Pengajaran, Akhlak Pengajar, Insentif Pengajaran, dan Relevan Aras Pengajaran yang direka bentuk berasaskan amalan terbaik guru ugama cemerlang. Kajian ini bertujuan untuk menganalisis kebolehgunaan model K.H.A.I.R yang disepakati oleh pakar pelaksana pendidikan Islam di sekolah dan telah melibatkan 20 orang guru ugama sebagai pakar pelaksana bertindak untuk menilai item-item yang terdapat dari komponen utama dan elemen model menggunakan pendekatan Nominal Group Technique (NGT) ubahsuai, dan Interpretive Structural Modelling (ISM) untuk mendapatkan kesepakatan terhadap kedudukan elemen setiap komponen utama model. Pemilihan guru ugama berdasarkan kecemerlangan kualiti pengajaran di samping mereka terlibat secara langsung dengan proses pengajaran dan pembelajaran di sekolah-sekolah ugama di negara ini. Dapatan menunjukkan bahawa kesemua komponen utama dan empat belas elemen dalam model K.H.A.I.R adalah berada pada tahap sesuai dan boleh digunakan di mana nilai peratusan skor penerimaan adalah menepati syarat yang ditetapkan iaitu melebihi 70%. Pemilihan Model K.H.A.I.R dalam merangka pengajaran berupaya menjadikan proses pengajaran berkesan, yang selari dengan amalan terbaik pengajaran guru ugama yang sesuai dengan konteks Negara Brunei Darussalam.

Kata Kunci: model pengajaran, amalan terbaik, model berkesan

1. Pengenalan

Model K.H.A.I.R merupakan model yang telah direka bentuk berasaskan amalan terbaik pengajar berkesan dari guru ugama cemerlang dan model ini, mengandungi empat belas (14) elemen utama yang menjadi teras ke arah membangunkan satu model teladan guru yang berkesan. Empat belas elemen ini kemudiannya distrukturkan ke dalam lima komponen utama, iaitu (1) kualiti pengajaran, (2) had masa mengajar, (3) akhlak pendidik, (4) insentif mengajar, dan (5) relevan aras pengajaran dengan meletakkan komponen akhlak pengajar pada pusat model sebagai simbolik kepada guru mengawal keberkesanan pengajaran (Rajah 1.1). Oleh yang demikian, kesemua elemen yang terkandung dalam model K.H.A.I.R berasaskan amalan pengajaran berkesan diperlukan oleh guru ugama dalam proses pengajaran dan pembelajaran bagi mata pelajaran ugama di sekolah-sekolah ugama Negara Brunei Darussalam.

Rajah 1.1 Model K.H.A.I.R berasaskan model pengajaran berkesan bagi guru ugama di sekolah ugama negara Brunei Darussalam

Keunikan yang terdapat dalam model K.H.A.I.R berbanding model-model pengajaran berkesan lain ialah elemen akhlak digabungkan dan diterapkan ke dalam pengajaran dan pembelajaran dalam bentuk guru sebagai pengawal bagi proses pengajaran dan pembelajaran dalam bilik darjah. Kesepaduan guru dan elemen ini merupakan kombinasi yang mantap dalam menerapkan budi pekerti dan nilai melalui tauladan guru terhadap pelajarannya di sekolah-sekolah agama yang secara dominan usia pelajar dalam lingkungan remaja. Di samping itu juga, model K.H.A.I.R dapat menjadi alternatif dalam mengisi jurang terhadap amalan yang memfokuskan pengajaran berkesan bagi meningkatkan kesan pengajaran kepada pelajar untuk di amalkan pada rutin harian mereka (Rajah 1.2). Selain itu juga, elemen yang terkandung dalam model K.H.A.I.R bukan sahaja memfokuskan kepada guru semata-mata malah turut melibatkan pelajar. Hal ini membuktikan bahawa pentingnya akhlak ditunjukkan oleh pengajar dapat diteladani oleh pelajar. Hujah ini bertepatan dengan pendapat Hidayat & Astuti, (2019) dan Mohd Yusri Ibrahim & Aziz Amin, (2014) menyatakan pengajar yang kompeten dapat meningkatkan pencapaian pelajar termasuklah dalam pembinaan karakter pelajar. Tambahan pengukuran pada kompeten yang dimaksudkan ialah kaedah pedagogi, personaliti, professional dan kompetensi sosial. (Norwati Abu Bakar et al., 2015)

Rajah 5.4 Model K.H.A.I.R memfokuskan amalan pengajaran berkesan

Kajian lepas membandingkan berkenaan model-model pengajaran berkesan, kebanyakannya mengetepikan dan dalam masa yang sama elemen akhlak tidak jelas atau terpisah (Ab Halim Tamuri et al., 2010). Amat sedikit model berkenaan, menerapkan akhlak secara rinci dan hanya dinyatakan secara umum. Keunikan Model K.H.A.I.R berbanding model lain ialah wujudnya elemen akhlak disepadukan bersama 4 elemen pengajaran berkesan. Di negara India, elemen nilai tidak diberi penekanan untuk diterapkan dalam kurikulum baik di peringkat sekolah mahupun pengajian tinggi (Mefodeva, Fakhruddinova, Ukhimenko, & Valeeva, 2017). Manakala itu, Morris Jorgensen & Ryan, (2004) menyatakan dengan jelas bahawa di New Zealand, kerajaan sedang memperkenalkan semula kurikulum nilai dan kembali kepada pada polisi pada era 1980, iaitu aspek nilai dijadikan sebagai salah satu kurikulum yang wajib dipelajari di peringkat sekolah rendah mahupun menengah. Dinyatakan juga bahawa kurangnya penerapan aspek nilai pada peringkat pengajian tinggi (New Zealand Ministry of Education, 2007). Bagi Singapura, penerapan aspek nilai tidak diletakkan sebagai keutamaan dan dinyatakan secara umum mengenai pelaksanaannya di peringkat pengajian tinggi (Koh, 2012). Namun begitu, elemen akhlak yang dinyatakan secara umum dan tidak mempunyai keutamaan penerapan yang seharusnya dilakukan seperti elemen yang terkandung dalam komponen utama dalam model K.H.A.I.R.

Sementara itu, terdapat usaha yang dijalankan oleh kesatuan di Eropah bagi program-program yang menerapkan aspek akhlak (etika dan nilai) di semua peringkat pengajian melalui kajian yang dijalankan oleh Daun & Arjmand, (2005). Manakala Schlumbohm, (2013) melaporkan bahawa pendidikan etika dan nilai hanya diterapkan di peringkat sekolah sahaja dan ini menunjukkan bahawa kurangnya penekanan aspek etika dan nilai untuk dijadikan sebagai satu kurikulum

utama hasil lanjutan pembelajaran di peringkat sekolah. Hal ini seolah-olah menyekat kesinambungan pembelajaran sepanjang hayat yang telah memperkenalkan di peringkat global dan pelaksanaannya juga hanya dinyatakan secara umum.

2. Metodologi Kajian

Model K.H.A.I.R mempunyai keunikannya tersendiri melalui amalan pengajaran berkesan oleh guru dan pelajar di sekolah-sekolah agama Negara Brunei Darussalam. Oleh itu, Model ini diuji dan dinilai dengan menganalisis kebolehgunaan Model K.H.A.I.R berasaskan amalan terbaik guru agama di Negara Brunei Darussalam. Penilaian kebolehgunaan bermaksud menilai kesesuaian dan kebolehgunaan sesuatu pembangunan produk menurut Mohd Ridhuan Jusoh & Nik Mohd Rahimi Nik Yusoff, (2015) dan Habibah @ Artini Ramliea et al., (2017) mendefinisikan kebolehgunaan sebagai melihat sejauh mana item tersebut boleh digunakan oleh pengguna tertentu bagi mencapai matlamat utama dalam konteks keberkesanan, kecekapan serta kepuasan. Penilaian kebolehgunaan model K.H.A.I.R bagi melihat kesesuaian pelaksanaannya dalam pengajaran dan pembelajaran di sekolah agama di negara ini dijalankan bagi memperoleh jawapan tentang kesesuaian model K.H.A.I.R untuk dijadikan sebagai panduan oleh pengajar dalam melaksanakan amalan pengajaran berkesan di sekolah agama di negara ini.

Jeng & Tzeng, (2012) menjelaskan penilaian sesuatu produk yang dibangunkan boleh diukur kebolehgunaannya berdasarkan kepada pendapat dan kepuasan seseorang yang pakar dalam bidangnya. Oleh itu, bagi mencapai tujuan, model dinilai melalui dua kaedah penilaian yang dapat menjawab dari aspek reka bentuk dan juga aspek pembangunan model, iaitu bagi reka bentuk komponen utama dan elemen model dengan menggunakan kaedah *Fuzzy Delphi Methode* (FDM) manakala bagi pembangunan model dengan menggunakan pendekatan *Interpretive Structural Modeling* (ISM). Bilangan pakar bagi reka bentuk dan pembangunan model untuk komponen utama dan elemen ialah seramai 20 orang guru agama berpengalaman sebagai pakar pelaksana yang mengajar di sekolah-sekolah agama di seluruh negara. Rajah 3.5 menjelaskan pendekatan penilaian dengan mengadakan pertemuan dengan pakar dijalankan secara bersemuka melalui bengkel melalui dengan *Nominal Group Technique* (NGT).

Sesi pertama merupakan bahagian penilaian komponen dan elemen yang dijalankan melalui penilaian dan kesepakatan oleh sekumpulan pakar pelaksana. Peranan para pakar pelaksana ini adalah untuk menilai, mengesahkan, menolak dan menerima komponen dan elemen dalam model K.H.A.I.R. Teknik yang diaplikasikan pengkaji dalam bahagian pertama fasa ini ialah teknik *Modified Nominal Group Technique* (NGT Ubahsuaian) bagi pemilihan pakar pula, ia mestilah menepati kriteria dengan konteks kajian ini. Bagi bahagian kedua pula, pengkaji telah menggunakan Teknik *Interpretive Structural Modeling* (ISM) bagi membangunkan model K.H.A.I.R berasaskan amalan pengajaran berkesan guru agama di sekolah agama Negara Brunei Darussalam. Bahagian ini telah memperlihatkan kekuatan teknik ISM dalam membangunkan sesuatu produk atau model. Teknik ISM digunakan adalah bagi melihat keutamaan dan kedudukan bagi setiap elemen yang terkandung dalam model K.H.A.I.R. Bahagian kedua ini juga menggunakan sekumpulan pakar sebagai responden dengan mendapatkan konsensus pakar.

Oleh itu, instrumen yang telah digunakan dalam fasa ini ialah borang soal selidik yang dianalisis menggunakan teknik *Fuzzy Delphi*. Kumpulan pakar yang terdiri daripada 20 orang telah dipertemukan di dalam satu bengkel untuk menilai reka bentuk dan pembangunan model K.H.A.I.R. Dalam konteks kajian ini, pakar yang terlibat merupakan guru agama yang mempunyai pengalaman selama 10 tahun dan terlibat secara langsung dengan pelaksanaan pengajaran dan pembelajaran di sekolah agama negara ini. Bengkel penilaian kebolehgunaan ini telah bermula dengan pembentangan dan penerangan terhadap model yang dihasilkan dan kemudian kumpulan pakar menjawab borang soal selidik kebolehgunaan yang telah diberikan.

Terdapat enam bahagian utama yang telah dijawab oleh kumpulan iaitu:

- i. Komponen & Elemen Kualiti Pengajaran
- ii. Komponen & Elemen Had Masa Mengajar
- iii. Komponen & Elemen Akhlak Pengajar
- iv. Komponen & Elemen Insentif Mengajar
- v. Komponen & Elemen Relevan Pengajaran

3. Dapatan Fasa 1

Penilaian model K.H.A.I.R ini diukur oleh pengkaji dengan mengaplikasikan Teknik Kumpulan Nominal Ubahsui (Modified NGT) untuk melihat persepsi dan kepuasan pengguna model ini, iaitu guru agama berpengalaman di sekolah-sekolah agama Brunei Darussalam. Seramai 40 orang pakar dalam kalangan guru agama telah dipilih dan dipecahkan kepada empat kumpulan kecil, iaitu kumpulan Brunei Muara (BM), kumpulan Pekan Tutong (PT), kumpulan Kuala Belait (KB) dan kumpulan Bangar Temburong (BT). Setiap kumpulan ini terdiri daripada 10 pakar kajian.

Jadual Perwakilan kod pakar kajian dalam Teknik Kumpulan Nominal (NGT)

Bil	Perwakilan Kod		Perwakilan Kod		Perwakilan Kod		Perwakilan Kod	
	BM		PT		KB		BT	
1	Pakar 1	F3-001	Pakar 11	F3-011	Pakar 21	F3-021	Pakar 31	F3-031
2	Pakar 2	F3-002	Pakar 12	F3-012	Pakar 22	F3-022	Pakar 32	F3-032
3	Pakar 3	F3-003	Pakar 13	F3-013	Pakar 23	F3-023	Pakar 33	F3-033
4	Pakar 4	F3-004	Pakar 14	F3-014	Pakar 24	F3-024	Pakar 34	F3-034
5	Pakar 5	F3-005	Pakar 15	F3-015	Pakar 25	F3-025	Pakar 35	F3-035
6	Pakar 6	F3-006	Pakar 16	F3-016	Pakar 26	F3-026	Pakar 36	F3-036
7	Pakar 7	F3-007	Pakar 17	F3-017	Pakar 27	F3-027	Pakar 37	F3-037
8	Pakar 8	F3-008	Pakar 18	F3-018	Pakar 28	F3-028	Pakar 38	F3-038
9	Pakar 9	F3-009	Pakar 19	F3-019	Pakar 29	F3-029	Pakar 39	F3-039
10	Pakar 10	F3-010	Pakar 20	F3-020	Pakar 30	F3-030	Pakar 40	F3-040

Jumlah Peserta Kajian (n) : 40 orang

Jika diteliti kepada bilangan pakar kajian dalam fasa kebolegunaan ini menunjukkan bilangannya adalah kecil. Hal ini demikian kerana pengkaji hanya mengambil guru agama berpengalaman melebihi lima tahun dan terlibat secara langsung dengan pengurusan dan mengajar mata pelajaran pendidikan Islam di sekolah agama Brunei Darussalam. Kewajaran pemilihan peserta kajian ini bersesuaian dengan kenyataan Dobbie, Rhodes, Tysinger, & Freeman, (2004) yang mengambil pakar kajian dalam kalangan pengguna bagi menilai kebolegunaan suatu kurikulum dengan menggunakan teknik kumpulan nominal ubahsui (Modified NGT). Kebolegunaan model yang dibincangkan dalam bengkel meminta pakar kajian untuk memberikan pandangan dan menterjemahkan jawapan ke dalam borang soal selidik kebolegunaan yang telah dibekalkan. Nilai persetujuan dan kesesuaian di dalam skala likert yang ditandakan oleh setiap pakar kajian akan memberikan nilai skor kepada setiap elemen yang dinilai. Nilai skor ini pula akan ditukarkan ke dalam bentuk peratusan bagi menginterpretasikan data sama ada setiap elemen yang dinilai sesuai dan boleh digunakan ataupun sebaliknya bagi mengukur kebolegunaan model K.H.A.I.R. Lanjutan daripada itu, syarat peratusan skor kumpulan mestilah sama atau melebihi 70.0%. Syarat ini bersandarkan McMurray, (1994) dan Paz-Pascual, Artieta-Pinedo, & Grandes, (2019) yang menjelaskan bahawa bagi penggunaan teknik kumpulan nominal

(NGT), sesuatu elemen diterima sekiranya jumlah peratusan skor yang diberikan oleh pakar kajian adalah sama atau melebihi 70.0%.

Komponen & Elemen Kualiti Pengajaran

Jadual di bawah ini, memperincikan dapatan data bagi Penilaian Kebolehgunaan Elemen Bagi Komponen Kualiti Pengajaran yang memaparkan elemen komponen kualiti pengajaran, skor bagi setiap kumpulan peserta kajian, jumlah skor, peratus dan status kesesuaian dan , menjelaskan paparan bahawa kesemua komponen kualiti pengajaran model K.H.A.I.R berada pada status sesuai digunakan berdasarkan pandangan dan penilaian pakar pelaksana pendidikan Islam di sekolah ugama Brunei Darussalam.

Bil	Komponen Kualiti Pengajaran	Skor Pakar Kajian				Jumlah Skor	(%)	Status Penilaian
		1	2	3	4			
		(n=10)	(n=10)	(n=10)	(n=10)			
1	Pedagogi Pengajaran	60	64	57	58	239	85.36%	Sesuai
2	Bahan Bantu Mengajar	64	59	65	61	249	88.93%	Sesuai
3	Isi Kandungan Pelajaran	67	67	65	60	259	92.50%	Sesuai
4	Sistem Penilaian	68	63	64	60	255	91.07%	Sesuai

* Peratusan kebolehgunaan $\geq 70.0\%$

Komponen & Elemen Had Masa Mengajar

Jadual berikut bagi memperincikan dapatan data bagi Penilaian Kebolehgunaan Elemen Bagi Komponen Had Masa Pengajaran yang memaparkan elemen komponen had masa, skor bagi setiap kumpulan peserta kajian, jumlah skor, peratus dan status kesesuaian dan paparan menunjukkan kesemua komponen had masa pengajaran model K.H.A.I.R berada pada status sesuai digunakan berdasarkan pandangan dan penilaian pakar pelaksana pendidikan Islam di sekolah ugama Negara Brunei Darussalam.

Bil	Komponen Had Masa Pengajaran	Skor Pakar Kajian				Jumlah Skor	(%)	Status Penilaian
		1	2	3	4			
		(n=10)	(n=10)	(n=10)	(n=10)			
1	Penggunaan Waktu	66	62	61	63	252	90.00%	Sesuai
2	Masa Tugasan	66	68	63	63	260	92.86%	Sesuai

* Peratusan kebolehgunaan $\geq 70.0\%$

Komponen & Elemen Akhlak Pengajar

Manakala jadual berikut memperincikan dapatan data bagi Penilaian Kebolehgunaan Elemen bagi Komponen akhlak pengajar yang memaparkan elemen komponen akhlak pengajar, skor bagi setiap kumpulan peserta kajian, jumlah skor, peratus, dan status kesesuaian yang kesemua komponen akhlak pengajar model K.H.A.I.R berada pada status sesuai

digunakan berdasarkan pandangan dan penilaian pakar pelaksana pendidikan Islam di sekolah agama Brunei Darussalam.

Bil	Komponen Akhlak Pengajar	Skor Pakar Kajian				Jumlah Skor	(%)	Status Penilaian
		1 (n=10)	2 (n=10)	3 (n=10)	4 (n=10)			
1	Kebijaksanaan	68	61	67	65	261	93.21%	Sesuai
2	Keadilan	68	68	67	65	268	95.71%	Sesuai
3	Keberanian	66	63	63	64	256	91.43%	Sesuai
4	Kebersihan Jiwa	64	65	67	63	259	92.50%	Sesuai

* Peratusan kebolehgunaan $\geq 70.0\%$

Komponen & Elemen Insentif Mengajar

Analisis memperincikan dapatan data bagi Penilaian Kebolehgunaan Elemen Bagi Komponen Insentif Pengajaran yang memaparkan elemen komponen insentif, skor bagi setiap kumpulan peserta kajian, jumlah skor, peratus, dan status kesesuaian. Pada jadual berikut jelas memaparkan bahawa kesemua komponen insentif pengajaran model K.H.A.I.R berada pada status sesuai digunakan berdasarkan pandangan dan penilaian pakar pelaksana pendidikan Islam di sekolah agama Negara Brunei Darussalam.

Bil	Komponen Insentif Pengajaran	Skor Pakar Kajian				Jumlah Skor	(%)	Status Penilaian
		1 (n=10)	2 (n=10)	3 (n=10)	4 (n=10)			
1	Mencipta Motivasi	67	66	64	64	261	93.21%	Sesuai
2	Masa Tugasan	67	67	66	65	265	94.64%	Sesuai

* Peratusan kebolehgunaan $\geq 70.0\%$

1.1.2 Komponen & Elemen Relevan Pengajaran

Bil	Komponen Relevan Aras Pengajaran	Skor Pakar Kajian				Jumlah Skor	(%)	Status Penilaian
		1 (n=10)	2 (n=10)	3 (n=10)	4 (n=10)			
1	Aras Kebolehan Pelajar	65	65	64	65	259	92.50%	Sesuai
2	Rancangan Aras Isi Pelajaran	66	66	65	62	259	92.50%	Sesuai

* Peratusan kebolegunaan $\geq 70.0\%$

Jadual di atas telah memperincikan dapatan data bagi Penilaian Kebolegunaan Elemen Bagi Komponen Relevan Aras Pengajaran yang memaparkan elemen komponen relevan aras pengajaran, skor bagi setiap kumpulan peserta kajian, jumlah skor, peratus, dan status kesesuaian dan telah menyatakan bahawa kesemua komponen relevan aras pengajaran model K.H.A.I.R berada pada status sesuai digunakan berdasarkan pandangan dan penilaian pakar pelaksana pendidikan Islam di sekolah agama Negara Brunei Darussalam.

4. Dapatan Fasa 2

Analisis penilaian model ialah bahagian kedua di dalam fasa penilaian model K.H.A.I.R Seperti yang dibincangkan sebelum ini, kajian yang dijalankan bertujuan untuk menghasilkan model yang dinamakan model K.H.A.I.R yang mengandungi beberapa komponen utama dan elemen serta item-item yang disepakati oleh pakar pelaksana yang terlibat dan berpengalaman dalam pengurusan dan mengajar mata pelajaran pendidikan Islam. Dalam pembangunan model K.H.A.I.R ini, pendekatan *Interpretive Structural Modeling* (ISM) diguna pakai oleh pengkaji sebagai alat untuk menilai model. Dalam proses menilai model ini sekumpulan pakar pelaksana dipilih bagi menjalankan undian (voting) terhadap elemen-elemen yang terkandung di dalam setiap komponen utama model yang dianalisis menggunakan pendekatan kaedah *Fuzzy Delphi* (FDM) yang dijalankan oleh pengkaji pada fasa 2 sebagaimana persetujuan pakar pengamal pendidikan Islam sebelum ini. Undian (voting) yang dilakukan bertujuan untuk melihat turutan dan keutamaan elemen yang terkandung dalam komponen kualiti pengajaran, had masa pengajaran, akhlak pengajar, insentif pengajaran dan relevan aras pengajaran. Pendekatan *Interpretive Structural Modeling* (ISM) ialah suatu proses yang mampu membangunkan model berdasarkan undian (voting) yang dijalankan oleh panel pakar dalam sesuatu bidang. Pendekatan ini mesti dilakukan oleh sekumpulan pakar secara bersemuka. Yang berikut ialah data panel pakar yang terlibat dalam undian (voting) menggunakan *Interpretive Structural Modeling* (ISM):

- Pakar kajian seramai 40 daripada kalangan guru agama yang terlibat secara langsung dengan pengurusan dan mengajar mata pelajaran pendidikan Islam di sekolah-sekolah agama Brunei Darussalam
- Penyertaan pakar seimbang dari segi jantina, iaitu 50% lelaki dan 50% perempuan
- Kesemua pakar berpengalaman mengajar bidang berkaitan selama lima tahun dan ke atas. Malah 50% daripadanya ialah guru yang berpengalaman mengajar selama 16 tahun dan ke atas.
- Kelayakan akademik peserta pakar secara keseluruhan memiliki ijazah dan hanya seorang sahaja (2.5%) memegang kelayakan akademik diploma perguruan.
- Lantikan akademik di sekolah seramai 65% ialah Guru Besar dan selebihnya ialah guru kanan dan guru khas mata pelajaran Pendidikan Islam.

Hasil pembentangan dan penilaian ini, proses undian (voting) dijalankan oleh panel pakar. Dengan tujuan utama dalam langkah ini adalah untuk menghasilkan model K.H.A.I.R yang mengandungi lima komponen utama. Pembentangan model ini bertujuan sebagai suatu struktur panduan dalam mengimplementasikan amalan terbaik pengajaran berkesan guru agama di sekolah agama Brunei Darussalam. Proses undian (voting) juga dijalankan terhadap elemen-elemen bagi komponen utama.

Rajah berikut bagi Komponen Utama Model K.H.A.I.R menunjukkan pembentukan model bagi komponen utama, iaitu komponen Akhlak Pengajar berdasarkan undian (voting) pakar melalui pendekatan *Interpretive Structural Modeling*

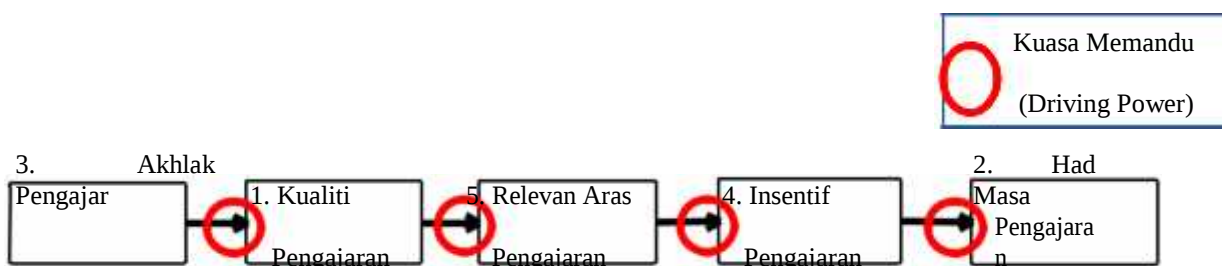

(ISM) menjadi turutan utama di dalam menjalankan amalan pengajaran berkesan guru agama kepada para pelajar pendidikan agama pada konteks sekolah agama.

Interpretive Structural Model - Model Completed

Manakala dalam pendekatan *Interpretive Structural Modeling* (ISM), penghasilan kuasa memandu (driving power) dan kuasa pergantungan (dependence power) pula, digunakan dalam konteks kajian ini. Kedua-dua kuasa ini berfungsi untuk melihat keutamaan elemen yang mempunyai kuasa pergantungan akan sentiasa dipengaruhi oleh elemen yang mempunyai kuasa memandu. Kuasa memandu merujuk kepada sesuatu elemen tersebut mesti diutamakan atau dilaksanakan terlebih dahulu dan ia amat mempengaruhi elemen yang berikutnya. Ini selari dengan pandangan R. Attri, Dev, & Sharma, (2013) dan Thakkar, (2021) yang menegaskan bahawa kuasa memandu mempunyai kuasa pengaruh pada elemen yang dipandu (elemen yang berikutnya) manakala kuasa pergantungan pula ialah elemen yang mempunyai kuasa pergantungan kepada elemen sebelumnya. Dalam kajian ini, penggunaan anak panah ke arah kanan (→) diterjemahkan bahawa elemen sebelum anak panah adalah lebih utama atau perlu di implementasi atau perlu disediakan dahulu berdasarkan setiap komponen utama model.

Analisis dan interpretasi model pada rajah di atas, kewujudan kuasa memandu dan kuasa pergantungan dapat dilihat yang mana dalam rajah itu menunjukkan komponen akhlak pengajar mempunyai kuasa pengaruh yang paling tinggi dalam komponen utama model dan diakhiri dengan kedudukan terakhir, iaitu komponen utama had masa pengajaran.

5. Rumusan

Penilaian kebolegunaan bertujuan untuk menilai kebolegunaan dan kesesuaian terhadap sesuatu produk yang dibangunkan. Dalam konteks kajian ini, pengkaji telah membangunkan suatu model ubah suai pengajaran berkesan, iaitu Model K.H.A.I.R yang bertujuan untuk menjadi satu kerangka dan panduan kepada guru agama dalam menerapkan, menyesuaikan dan meningkatkan elemen akhlak dan amalan pengajaran berkesan ke dalam model pengajaran. Oleh itu, dalam fasa ini proses penilaian kebolegunaan model telah dinilai kebolehgunaannya oleh guru agama yang berpengalaman dan terkait langsung dengan pengurusan pendidikan Islam yang bertindak sebagai pakar kajian. Penggunaan pendekatan *Interpretive Structural Modeling* (ISM) dapat membantu dan berupaya untuk menyelesaikan masalah sekumpulan pakar dalam membangunkan sesebuah struktur, kerangka, dan model. Ini selari dengan pandangan yang menegaskan bahawa pendekatan *Interpretive Structural Modeling* (ISM) ialah suatu alat kualitatif yang sangat mempunyai kekuatan yang tinggi yang boleh diaplikasikan dalam pelbagai bidang (Abdul

Rahman, Alias, Siraj, & DeWitt, 2013; He & Sun, 2018). Pendekatan *Interpretive Structural Modeling* (ISM) juga mampu memandu untuk mengurai sesuatu isu yang rumit dan kompleks. Bagi mengimplementasikan pendekatan berdasarkan *Interpretive Structural Modeling* (ISM) ini, dapatan kajian ini menunjukkan bahawa kesemua peratusan elemen yang dinilai berada pada tahap sesuai digunakan, iaitu melebihi daripada 70.0% yang telah disyaratkan berdasarkan kajian lepas (Deslandes, Mendes, Pires, & Campos, 2010; Dobbie et al., 2004; Gambhir et al., 2013). Nilai kebolegunaan ini merujuk kepada persepsi dan pandangan guru agama yang terlibat sebagai pakar kajian dalam perbengkelan penilaian kebolegunaan model yang telah dijalankan.

Berdasarkan perbincangan pakar, kesemua pakar bersetuju bahawa model K.H.A.I.R ini mempunyai lima komponen utama yang terdiri daripada Kualiti Pengajaran, Had Masa Pengajaran, Akhlak Pengajar, Insentif Pengajaran dan Relevan Aras Pengajaran. Setiap komponen utama ini juga mempunyai beberapa elemen yang turut dipersetujui oleh panel pakar. Seterusnya pengundian menggunakan *Interpretive Structural Modeling* (ISM) dijalankan. Selanjutnya setiap komponen utama akan dicantumkan dan membentuk suatu model kurikulum latihan yang terkandung di dalamnya elemen-elemen mengikut keutamaan. Daripada penghasilan model ini juga, pengkaji telah menjalankan analisis terhadap kuasa pemandu (*driving power*) dan kuasa pergantungan (*dependence power*) bagi setiap elemen dalam setiap komponen utama. Maka, kesimpulan dan rumusan yang dapat dilakukan oleh pengkaji kesemua pakar kajian bersetuju bahawa kesemua komponen utama, elemen dalam komponen utama dan item-item bagi setiap elemen bagi model K.H.A.I.R mencapai status sesuai boleh digunakan berdasarkan pandangan peserta kajian.

Rujukan

- Abd Hakim Mohad, Kasim Mansur & Ros Aiza Mohd Mokhtar. 2016. Dakwah Islam di Sabah, Malaysia: Satu Eksplorasi Awal. *Journal of Islamic Studies in Indonesia and Southeast Asia*, Vol.1(2):151- 166.
- Ahmad Zafran, Nur Zahidah. 2021. Tuan Guru Dato' Dr Haron Din: Developing The Ummah Through The Methodology Of Islamic Darussyifa' Medicine, Malaysia. Conference on International Union for Muslim Scholars in Socio-Politics. Faculty of Islamic Studies, Universiti Kebangsaan Malaysia
- Anonim. (1974). Undang-Undang Tubuh USIA 1974, yang Diubah daripada Rang UndangUndang USIA yang Dibentangkan pada 15 Ogos 1969 di Dewan Masyarakat, Kota Kinabalu. Kota Kinabalu
- Engku Alwi, Professor Dr Engku Ahmad Zaki. (2014). Aktiviti Dakwah JAKIM Terhadap Masyarakat Orang Asli: Pelaksanaan dan Cabaran.
- Haziman Mahathir Bin Abdul Hajis. 2019. Peran Hidayah Centre Foundation Dalam Perkembangan Dakwah Islamiyah Di Malaysia Tahun 2005-2017M. Tesis Sarjana. Fakultas Adab Dan Humaniora Universitas Islam Negeri Sunan Ampel Surabaya.
- Jamdin Buyong, "Islam Membentuk Tamadun Penduduk Sabah: Sejarah dan Kejayaan", (dlm) Anwar Fakhri Omar, Ezad Azraai Jamsari dan Jaffari Awang (ed.), *Islam di Sarawak dan Sabah*, Bangi: Universiti Kebangsaan Malaysia, 2003, hlm. 184.
- Marinsah, Syamsul & Abang Muis, Abang & Othman, Irma & Hajimin, Mohd Nur Hidayat Hasbollah. (2021). Migrasi Agamawan dan Impaknya Terhadap Perkembangan Pendidikan Islam di Sabah. 6. 24-44.
- Mohammad Raj Azzahari Bin Radin. 2018. Strategi Unit Dakwah Jabatan Hal Ehwal Agama Islam Negeri Sabah (JHEAINS) Dalam Menyebarkan Dakwah Pada Non-Muslim Di Negeri Sabah. *AL- IDARAH: Jurnal Manajemen Dan Administrasi Islam*. Vol. 2, No. 2 (Julai – Disember 2018).
- Mohd Nur Hidayat Hasbollah Hajimin & Iknor Azli Ibrahim. 2017. *Migrasi dan Impaknyaa Terhadap Kepelbagaian Etnik Islam di Sabah*. Proceedings The 6th International Conference on Social Sciences and Humanitis. 4-6 April 2017.
- Mohd Nur Hidayat Hasbollah Hajimin, Abang Mohd Razf Abang Muis, Saifulazry Mokhtar, Irma Wani Othman, Mohd Sohaimi Esa, Romzi Ationg & Jais Abdul Hamid. 2021. Gerakan Dakwah Dan Impaknya Terhadap Peningkatan Komposisi Muslim Di Sabah. *International Journal Of Law,Government And Communication (IJLGC)*. 6: 23:125-139.
- Mohd Nur Hidayat Hasbollah Hajimin, Iknor Azli Ibrahim & Azizah Kassim. 2016. *Migrasi Dakwah dan Impaknya Terhadap Perkembangan Islam di Sabah dari Sudut Demografi dan Politik*. Proceedings of the 10th International Malaysian Studies Conference, hlm 1001-1016.

- Mohd. Nur Hidayat Hasbollah Hajimin, Iknor Azli Ibrahim & Azizah Kasim. 2021. Migrasi dan pembentukan masyarakat Islam majmuk Sabah. 1st International Research Conference on Engineering, Science and Humanities Proceeding, hlm 67-72.
- Nur A'thiroh Masyaa'il Tan Binti Abdullah @ Tan Ai Pao . 2014. Pendekatan Dakwah United Sabah Islamic Association (USIA) Terhadap Peribumi Di Negeri Sabah: Tinjauan Dari Segi Ekonomi. Seminar Antarabangsa Dakwah & Etnik 2014: Da'wah & Ethnicity: Multidisciplinary Perspective. Pusat Kajian Dakwah Orang Asli dan Pribumi, UKM, Bangi, Selangor.
- Suraya Sintang, Kasim Mansur, Dayangku Aslinah Abd. Rahim, Sarip Adul, Dullah Muluk, Roslinah Mahmud. "Saudara Baru" Di Sabah: Isu Dan Permasalahan Masakini. Universiti Malaysia Sabah (Ums). Jurnal Penyelidikan Islam BIL 30.2018 /1439H. hlm 140-160.
- Suraya Sintang, Penganutan agama Islam dan Kristian di kalangan Masyarakat Kadazandusun di Sabah.,Jurnal Usuluddin, Bil. 18, 2003, hlm, 59-80.
- Suzanah binti Nilam. 2012. Gerakan Dakwah Di Kota Kinabalu: Kajian Terhadap Pertubuhan Islam Seluruh Sabah (USIA). Jabatan Dakwah Dan Pembangunan Insan Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya, Kuala Lumpur.
- Tom Harrison, "The Advent of Islam to West and North Borneo", Journal Malaysian Branch Royal Asiatic Society (JMBRAS) . Pt.1. 1972, hlm. 11-12.
- Wendy Hutton. 2001. *Discovering Sabah*. Sabah : Natural History Publications (Borneo) SDN. BHD.

eISSN 2948-5045

